

HZ.ALİ(A.S)DAN RİVAYET EDİLEN HADİSLER

<"xml encoding="UTF-8?">

HZ.ALİ(A.S)DAN RİVAYET EDİLEN HADİSLER

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

HZ. ALİ (A.S)'DAN HİKMET, ZÜHT, GÜZEL AHLAK VE TAKVA HAKKINDA NAKLEDİLEN HADİSLER
Resulullah Salla'llâhu alayhi ve alih'in Vasisi Emir-ul Müminin HZ. Ali el- Murtaza (a.s)'dan
tevhit takva, hikmet, züht ve benzeri konularla ilgili çok sayıda hadis nakledilmiştir. Bu yüzden
biz onların hepsini burada zikredemeyeceğiz. Çünkü sadece tevhitle ilgili sözlerini nakledecek
olsak bile bu kitapta var olan tüm hadisler kadar olur.

Tevhitle ilgili olarak, sadece bir hutbesini bu bölümün başında nakletmekle yetineceğiz; daha
sonra, bu kitabın hacmine uygun olan ve herkesin üstünlüğünde birleştiği ilgi çekici sözlerini
nakledeceğiz. Bu kadarı yeterli olur inşaallah teâla
Tevhitle İlgili HUTBESİ

"Şüphesiz Allah'a ibadetin başı O'nu tanımadır. O'nu tanımanın esâsı ise O'nu tek ve eşsiz
bilmektir. O'nu tek ve eşsiz bilmenin ölçüsü ise O'ndan nitelikleri (diğer varlıklarda bulunan
noksan sıfatları) nefyetmektir.

Çünkü akıllar bütün niteliklerin ve nitelik sahiplerinin yaratık olduğuna tanıklık eder. Tüm
yaratıklar da, nitelik ve nitelik sahibi olmayan bir yaratanın varlığına tanıklık eder. Çünkü her
nitelik ve nitelik sahibi bir bileşimi gösterir. Bileşim hudûsa (sonradan meydana gelise), hudûs
ise ezeli olmanın muhal olduğuna tanıklık eder.

Allah'ın zatını tanıdığını iddiâ eden O'nu tanımamıştır. O'na sınır koyan, O'nu tek bilmemiştir.
O'na bir eş tasarlayan O'na inanmamıştır. O'nu (diğer bir varlığa) benzeten kimse, O'nun
hakikatine varmamıştır.

Her kim O'nun vehme sığdığını sanarsa, O'na yönelmemiştir. O'nun (zâtının) künhüne varmak isteyen, birliğini tasdik etmemiştir. O'na işaret eden, O'na yönelmemiştir. O'na sınır tanıyan O'nu kastetmemiştir. O'nu bölümlere ayıran O'na teslim olmamıştır. O'nun zatıyla ayakta duran her şey başkasına bağımlıdır ve başkasına bağımlı olan her şey bir sebep vasıtasıyla oluşmuştur.

Yaratıkları O'nun varlığının nişanesi ve akıllar O'nu tanımanın vesilesidir. Fikirle hüccet kesinleşir. Nişanelerini yaratıklarına hüccet kılmış ve onları yaratarak kendisi ve onlar arasında bir perde oluşturmuştur. Varlığıyla yaratıklarından ayrılır.

Onları araçlarla donatması, kendisinin araçsız olduğuna tanıktır; çünkü araçlar; araç sahiplerinin muhtaç olduklarına delildir. Yaratıklara bir başlangıç belirlemesi O'nun başlangıcının olmadığına tanıklık eder, çünkü bir başlangıcı olan, başkasını yoktan var edemez.

İsimleri, gerçeğe ulaşmak için bir vesiledir ve işleri, gerçeği anlamak için vasıta; Zatı hakikatin özüdür. Zatı, O'nunla yaratıklarını ayırmaktadır. Her kim Allah'ı nitelendirirse O'nu tanımamıştır ve O'na bir benzer tasarlayan O'ndan uzaklaşmıştır. O'nun hakikatine vardığını sanan hata etmiştir.

Her kim, nerededir derse O'na bir mekan tasarlamıştır; her kim, nededir derse O'na bir mekan isnat etmiştir; her kim, nereye yönelmiştir derse O'na bir sınır tayin etmiştir; her kim, neden derse O'na bir sebep belirlemiştir; her kim, nasıldır derse O'nu bir şeye benzetmiştir; her kim, ne zaman derse O'na bir zaman tanımıştır; her kim, şuraya kadar derse O'na bir son belirlemiştir; ve kim O'na bir son belirlerse O'nu bölmüştür;

kim O'nu bölerse O'nu nitelendirmiştir ve kim de O'nu nitelendirirse O'nu inkar etmiştir; O'nu parçalara ayıran değişimleri zevallarından O'ndan yüz çevirmiştir.

Allah, mahluklarının değişmesiyle değişmez; sınırlı varlıkların sınırıyla sınırlanmaz; birdir ama birliği sayıya dayanmaz; O hiç bir ihtiyacı olmayan ihtiyaçsızdır; bir şeye girmeden batın ve hiç bir şeyden ayrılmaksızın zahirdir; görmekle kavranılmayandır; aşıkardır; cisim olmayandır latiftir; harekete ihtiyacı olmayandır faildir; fıkre ihtiyaç duymadan yaratıkların ölçüsünü belirleyendir, hareket etmeksizin onları düzene koyandır;

araç ve organa ihtiyacı olmadan duyan ve görendir; yaklaşmaya ihtiyaç duymadan yakın ve

mesafe söz konusu olmaksızın uzaktır; vardır; yokluktan sonra değil; zamanlar O'na eşlik etmez ve yerler O'nu kapsamaz; O'nu uyku tutmaz; vasıflar O'nu sınırlamaz; vasıtalar O'na engel olmaz; varlığıyla zamandan ve yokluktan öne geçmiş ve ezeli oluşuyla başlangıcı olma sınırını aşmıştır.

Duygu ve hisleri verenin O, olması hasebiyle zatının his ve duygulardan uzak olduğu, cevherleri yaratan olduğu için de cevherinin olmadığı, yaratıkları yoktan vareden olmasıyla O'nun yaratıcısının olmadığı, eşyalar arasındaki çelişkileri icat eden olmasıyla da zıddının olmadığı bilinir. Varlıkları birbirine eş olarak yaratan olduğu için de O'nun bir eşi olmadığı anlaşılır.

Karanlığı nura ve sıcaklığı soğuğa karşıt kılmış; değişik unsurları birleştirmiş zıt olanları birbirine yaklaştırmış; onları ayırmak ve birleştirmekle ayıran ve birleştireni göstermiş. Bütün bunları kendi rabbliğine delil; gaybına şahit ve hikmetinin açıklayıcısı kılmıştır.

Çünkü bu varlıkların oluşumu sonradan var olduklarını gösterir; varlıkları, yokluklarını bildirir; değişimleri zevallerini bildirir, ve yok olmaları yaratıcılarının zevalinin olmadığını gösterir; Allah Teâla buyuruyor ki; "Ve her şeyden iki eş yarattık ki belki, siz (Allah'ı) hatırlayasınız" (1)

Önce ve sonrayı ortaya çıkararak kendisinin öncesi ve sonrası olmadığını göstermiştir. Yaratıklarını çeşitli içgüdülerle yaratarak içgüdüünün olmadığını,

yaratıkları birbirlerinden farklı kılarak kendisinde değişikliğinin olmadığını göstermiştir. Onları belirli bir süre ve zamana bağlı kılmakla kendisinin zamanla bir bağlantısının olmadığını ve yaratıklarını birbirinden ayırmakla ve birbirine gizli kılmakla O'nunla yaratıkları arasında bir örtünün olmadığını göstermiştir. Kullar varolmadan Rabliğin hakikati ve yaratık olmadan ilahlığın hakikati O'nda var idi.

Duyulacak bir ses olmadan duyma gücüne, bilinen bir şey olmadan bilginin gerçeğine ve kudretini göstermeden hakiki güce sahip idi. Yaratıklar olmadan yaratıcı ismine ve mahlukat olmadan öncede halik vasfına layık idi.

Yaratıkları bir şeye dayanmadan yaratmıştır ve bir şeyden yararlanmadan aralarında uyum sağlamıştır. Bir zorluğa düşmeden onlara ölçü vermiştir. Fikirler O'nun zatını kavrayamaz ve düşünceler O'nun hakikatini kuşatamaz.

"Ne zaman" diyerek O sınırlanamaz; "şimdi" kelimesi O'nu yaklaştırmaz; "beraber" diyerek bir şeyle beraber kılınamaz; "şayet" diyerek de gizlenemez. "O" kelimesi O'nu kuşatamaz. Bu kelimeler ancak kendilerini sınırlarlar.

Bu kelimelerin O'nun yarattığı eşya arasında geçerliliği vardır; çünkü bu bağlaçlar ihtiyacı bildiriler; tezat, zıddının varlığına benzeyen, benzerinin olduğunu ve olaylar zamanla birlikte olduklarını gösterirler.

İsimleriyle sıfatları birbirinden farkedilir, o isimlerle, birlikte olanlar birbirinden ayrılır; olaylar o isimlerle vuku bulur. Yaratıkların başlangıcının olması kadim olmadıklarını, süreye bağlı olmaları ezeli olmadıklarını ve "eğer böyle olmasaydı" sözü cebre boyun eğmediklerini gösterir.

Dağılmaları dağıtıcı olanı bildirmiş ve kopmaları koparanı göstermiştir. Yaratıkları vasıtasıyla akıllara tecelli ederek gözlerden gizli kalmış ve fikirler yaratıklarına yönelmiş bunlarla ibretler ortaya konmuş ve sabit olmuş ve bunlardan deliller açıklık kazanmıştır. Akıllarla Allah tasdik edilir ve ikrarla iman kamil olur.

Marifet (Allah'ı tanımak) olmadan din olmaz, tasdik olmadan marifet mümkün olmaz ve ihlaslı bir inanç olmaksızın tasdik gerçekleşmez. İhlas olmaksızın tevhid olmaz; Allah bir şeye benzetilirse ihlas gerçekleşmez; nitelikler O'na atfedilirse eksiklikler O'ndan tam olarak nefy olmaz ve halis tevhit gerçekleşmez. Bazı yönlerden benzetmeği geçerli bilmek bütün yönlerinde benzetmenin geçerli olmasını gerekli kılar; bazı benzerliklerden O'nu münezze bilip bazısını kabul etmek tam tevhitten insanı uzak düşürür.

İkrar etmek inkarı nefyetmektir; her türlü inkar, ihlasa ulaşmayı önler.

Yaratıklarda olan özellik yaratıcıda olmaz; yaratılmış için mümkün olan bir şey yaratıcısında mümkün olmaz; O'nun için hareket cari olmaz; bölünme ve birleşme O'nda vuku bulmaz. O'nun uyguladığı şey kendisi hakkında nasıl uygulanabilir? O'nun başlattığı şey nasıl kendisine dönebilir? O'nun oluşturduğu oluşum nasıl kendisi hakkında geçerli olabilir? Yoksa O'nun zatı değişir, bölünür ve ezelden oluşu mümkün olmaz ve ezeli oluşunun bir manası kalmaz.

Bu takdirde yaratıcı mahluka dönüşür; arkası olursa önü de olur; tamamlanmaya ihtiyaç duyarsa eksik olması gerekir. Değişebilirse ezeli diye vasıflanamaz. Zamanın geçmesi O'nu etkilerse nasıl sürekli olabilir? Eşyadan etkilenen nasıl onları yoktan var edebilir? Böyle olursa yaratıkların

nişanesini taşır.

Yaratıklar O'na nişane olacağına kendisi de diğer bir yaratıcının nişanesi olur ve sıfatı yaratıkların sıfatlarına benzer. Bu ise, batıl olduğunu ispatlamak için delile ihtiyacı olmayan bir sözdür; bu husustaki soruya cevap vermek bile yersizdir.(2)

İMAM HASAN (A.S)'A YAZDIKLARI VASIYETNAME

Zaman(ın kahrını) ikrâr eden, ömrü sönmeğe yüz tutan, kadere boyun eğen, dünyayı yeren, ölümler mahallinde yurt edinen, yarın da oradan göçüp gidecek olan fânî babadan; erişilmeyecek şeyleri arzulayan, yok olup gidenlerin yolunu tutmuş olan, zamanın rehini, musibet oklarının hedefi, dünyanın kulu, gurur taciri, ölümün esiri, gam ve hüznlerin arkadaşı, hastalıklara ve afetlere maruz olan, arzularına mağlup düşen ve ölenlerin yerine halife olan oğluna.

Dünyanın benden yüz çevirip zamanın bana karşı serkeşlik etmesi, ahiretin ise bana yönelmesi; beni, başkasını düşünmekten ve ardımda kalanları hatırlamaktan ve onları önemsemekten alıkoymuştu. Halkın dertleri değil, yalnızca kendi derdim beni sarınca, artık fikir ve isteğim değişti ve işimin gerçeği bana aydınlandı, bu ise beni şakası olmayan bir ciddiyete ve yalan lekeli dokunmayan bir doğruluğa sevketti. Senin, vücudumun bir parçası,

hatta vücudumun bütünü olduğunu gördüm; sana bir musibet gelse bana gelmiş olur, sana ölüm gelip çatsa bana çatmış olur. Bu sebeple, senin işlerin (sorunların), kendi işlerim gibi beni ilgilendirmeğe başladı; onun için ölsem de, kalsam da, yardımcın olsun diye sana bu vasiyetnameyi yazdım.

Oğlum, ben sana Allah'tan çekinmeyi (ilahî takvayı), devamlı olarak Allah'ın emirlerine itaat etmeyi, O'nu anmakla kalbini onarmayı ve O'nun ipine (Kur'an'a) sarılmayı tavsiye ederim. Eğer ona (Kur'an'a) sarılırsan, artık seninle Allah arasında ondan daha sağlam bir bağ olamaz!

Kalbini öğütlerle dirilt; zahitlikle öldür; yakınle (tam inançla) kuvvetlendir; ölümü anmakla alçalt; fani oluşuna ikrar ettir; dünyanın feci olaylarıyla basiret sahibi kıl; zamanın saldırısından, gecelerin ve gündüzlerin kötü geçişinden çekindir. Göçüp gidenlerin haberlerini ona sun, senden öncekilerin başlarına gelenleri hatırlat;

onların yurtlarında ve bıraktıkları eserler arasında gez ve ne yaptıklarına, nereye konduklarına ve nereden göçtüklerine bak. Göreceksin ki, onlar dostlarından ayrılmış, gurbet diyarına inmişlerdir.

Onların yurduna (geldin mi) şöyle seslen: Ey ıssız diyar, ehlin nerede? Sonra onların kabirlerinin başına git ve şöyle hitap et: Ey çürümüş cesetler ve birbirinden dağılmış organlar, içinde bulunduğunuz bu diyarı nasıl buldunuz?

Ey aziz oğlum, yakında sen de onlardan biri gibi olacaksın; öyleyse konağını ıslah et, ahiretini dünyana satma.

Bilmediğin şey hakkında konuşmayı ve üzerine düşmediği halde söz söylemeyi terket. Sapıklık olacağından korktuğun bir yola girme; çünkü sapıklık şaşkınlığından sakınmak, korkunç belalara duçar olmaktan daha iyidir. Marufu emret ki, maruf ehlinden (iyilerden) olasın. Kötülüğü elinle, dilinle önle ve kötü iş yapanlardan bütün çabanla uzaklaş.

Allah yolunda hakkıyla cihat et; bu uğurda hiç bir kınayıcının kınaması seni tutmasın (yolundan alıkoymasın). Nerede olursa olsun, hakka ermek için güçlüklerin en şiddetlilerine korkusuzca atıl. Dinde fakih (anlayış ve kavrayış sahibi) ol; nefsinin sabretmeye alıştı. Bütün işlerde Allah'a sığın ki,

tam koruyan bir koruyucuya ve tam güçlü bir savunucuya sığınmış olursun. Rabbinden bir şey dilerken ihlaslı ol; çünkü vermek de vermemek de O'nun elindedir. Hayrı çok dile; vasiyetimi iyice anla; önemsemeyerek yanından geçme. Çünkü sözün hayırlısı fayda verenidir. Bil ki, fayda vermeyen bilgide hayır yoktur; neşredilemeyen(3) bilgiden de faydalanılmaz.

Ey oğlum, senin olgun bir yaşa ulaştığını, benim ise zaafımın (günden güne) arttığını görünce, gönlümdekileri sana söylemeden ecelim gelir, yahut bedenimin zayıfladığı gibi görüşümde de bir zayıflık olur, yahut da bazı galip gelen heva ve hevesler veya dünya fitneleri benden önce sana gelip çatar da sen

de buyruk dinlemez serkeş deve gibi olursun endişesiyle sana birtakım hasletleri vasiyet etmeye koyuldum. Çünkü gencin kalbi ekilmemiş alana benzer; oraya ne ekilirse tutar, boy atar. Ben de kalbin katılaşmadan ve aklın meşgul olmadan seni edeplendirmeye çalıştım ki, tecrübe edenlerin senin yerine

arama ve sınamasını yükledikleri gerçekleri tam kesin bir kararla karşılayasın. Böylece arama

zahmetinden kurtulur, deneme zorluğundan da muaf olursun. İşte bizlerin, peşi sıra gittiğimiz şeylerin (bilgilerin) kendisi sana gelmiş; bazen bize karanlık (ve gizli) olan şeyler sana apaçık ve gün ışığına çıkmıştır.

Ey oğlum, ben her ne kadar öncekiler gibi ömür sürmediysem de, onların yaptıklarına baktım, haberleri hakkında düşündüm, geriye kalan eserlerini gezip gördüm. Öyle ki onlardan biri gibi oldum; hatta onların yaşayışlarından bana ulaşan haberler bakımından onların ilkinden sonuncusuna kadar, onlarla

ömür sürmüşe döndüm. Sonuçta, hallerinin durusunu bulanığınan, faydalısını zararlısından ayırt ettim; senin için ise her işin en seçkinini, en güzelini seçtim; açık olmayanını senden uzaklaştırdım; senin durumunun şefkatli bir baba olarak beni de ilgilendirdiğini görünce daha genç olup tertemiz bir kalbe ve iyi niyete sahip olduğun bir vakitte seni terbiye etmeye (eğitmeye) karar verdim. Bu uğurda önce Allah'ın kitabını ve te'vilini, İslam şeriatını ve hükümlerini,

helal ve haramını sana öğretmekle başlayıp bundan öteye (başka bir konuya) geçmemeye karar verdim. Sonra insanların, ihtilafa düşmelerine sebep olan heva ve heveslere, onların kapıldığı gibi senin de kapılmandan korktum. İstemediğim halde seni tembih ederek bu konuda da senin işini sağlamlaştırmak, seni helak olmayacağından emin olmadığım bir işe bırakmaktan daha sevimli geldi bana. Allah Teâla'nın seni doğru yolu bulmada ve maksadına ermende başarıya ulaştırmasını dilerim. Bu nedenle bu vasiyetimi senin için yazdım ve bununla birlikte bu konuyu sağlamlaştırmaya koyuldum.

Ey aziz oğlum, vasiyetimden uyacağın şeylerin bence en sevimlisi, Allah'tan çekinmen, ilahi farizaları eda etmekle yetinmen ve senden önce gelip geçen atalarının ve dindaşlarından salih kişilerin yolunu tutmandır. Çünkü senin bakıp durumunu gözden geçirdiğin gibi onlar da kendi durumlarına bakıp dikkat ettiler; senin düşündüğün gibi onlar da düşündüler; sonra aldıkları netice onları, bildiklerini almaya ve mükellef olmadıkları şeylerden kaçınmaya sürükledi. Ama eğer nefsin, onların bildikleri gibi bilmeden onların sünnetini kabul etmeye hazır olmazsa,

bu ilimleri anlama ve öğrenme yoluyla talep et, şüphelere düşerek, husumetleri çoğaltarak değil. Böyle bir işe girişmeden önce Allah'tan bu uğurda yardım iste; seni muvaffak kılması için O'na yönel; seni şüpheyne sokacak ve sapıklığa sevk edecek her şüpheli işi terket. Gönlünün arılığa

ulaşıp da kabul etmeye hazır bulunduğuna, düşüncenin kâmil olup toplanarak bu yolda tek bir amaca sahip olduğuna yakın ettiğinde sana açıkladığım şeylere bak; eğer sevdiğin şekilde düşüncen henüz

halisleşmemişse bilmelisin ki, geceleyin gözü görmeyen kimse gibi bilmeden adım atmaktasın. Bilmeden adım atan ve hakla bâtilı birbirine karıştıran birisi dini dileyen olamaz. Bu durumda el çekip durmak daha doğrudur. Bu konuda ilk ve son sözüm şudur:

Sana kendi ilahımı, senin ilahını, senin ilk ve son babalarının ilahını, göklerin ve yeryüzü ehlinin Rabbini layık olduğu ve sevdiği bir şekilde (makamına layık olan hamt ile) övüp hamt ediyor ve Allah-u Teâla'dan bizim tarafımızdan Peygamber'e, onun Ehl-i Beyt'ine ve bütün peygamberlere, tüm salavat gönderenlerin salavatınca salavat göndermesini niyaz eder ve O'ndan bizi dua etmeye muvaffak kıldığı şeylerde bize olan nimetini, icabetiyle kâmil etmesini dilerim. Çünkü salih işler O'nun nimeti ile tamamlanır.

Ey oğlum, tavsiyelerimi iyice anla. Bil ki, ölümün sahibi yaşayışın da sahibidir; yaratan öldürendir; yok eden tekrar diriltendir; dert veren derdi giderendir. Dünya, Allah'ın nimetler verip ve sınamalara uğratarak, ahirette karşılık vermesi veya Allah Tebareke ve Teâlâ'nın bizim bilmediğimiz diğer birtakım şeyleri

takdir etmesinden başka bir şey değildir. Bunlardan biri sana ağır gelirse (iyice tasdik edemediğin takdirde) onu kendi cehaletine hamlet; çünkü sen önce cahil (bilgisiz) olarak yaratıldın; sonra bilgi sahibi oldun. Nice şeyler vardır ki bilemezsin; o konuda şaşkınlığa düşersin; gözün görmez olur da sonra görür, anlarsın. Seni yaratana, sana rızık verene, senin yaratılışını düzgün bir hale getirene sığın, ümidin ve ilgin O'na ve korkun da O'ndan olsun.

Bil ki, ey aziz oğlum, hiç bir kimse noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah'tan, bizim Peygamber'imizin sallâ'llâhu aleyhi ve alih haber getirdiği gibi haber getirmemiştir. Buna göre, bir önder ve bir kurtuluş kılavuzu olarak ona razı ol ve gönül ver.

Ben sana öğüt vermede kusur etmiyorum; sen de her ne kadar dikkat edersen et, benim kadar hayrını görüp anlayamazsın.

Şunu bil ki, ey aziz oğlum, eğer Allah'ın ortağı olsaydı, O'nun da peygamberleri gelirdi sana;

O'nun da tasarruf ve kudret eserlerini görürdün; O'nun da sıfatlarını ve işlerini tanırdın. Fakat kendisini vasıflandırdığı gibi O bir Allah'tır; kudretinde ve ilahlığında O'nunla zıddiyet ve husumet edecek bir varlık yoktur;

her varlığın yaratıcısı O'dur, rabblik makamı, gönülle veya gözle kavranmaktan çok yücedir. Bunu böyle bildiğinde (Allah'ı böyle tanıdığında) o zaman da senin gibi kadri küçük, kudreti az, aczi çok, Rabbine ihtiyacı fazla olan kişinin nasıl hareket etmesi gerekiyorsa, O'na itaat etmekte, O'ndan korkup gazabından çekinmek hususunda öyle davran. Çünkü O, seni güzel şeylerden başka bir şeye emretmemiş, çirkin şeylerden başka bir şeyden de men etmemiştir.

Ey oğlum, sana dünyaya, dünya ahvaline, onun zevaline, ehlinin ebedi olmayışına (halden hale girişine) dair haberler verdim; ahiretten, ahiret ehli için hazırlanan şeylerden de seni haberdar edip bu konuda örnekler getirdim.

Dünyaya basiretle bakan (ve dünya halini bilen) kimseler yıkık dökük, kıtlık ve darlık içinde olan bir yerden, bayındır ve iklimi iyi olan bir yeri kasdedip yola düşen topluluğa benzerler; onlar sonunda yerleşecekleri geniş, hoş mu hoş olan evlerine varmak için yolun zahmetine katlanırlar,

dostların ayrılığına dayanırlar, yolculuğun uyku ve yiyecek sıkıntısı gibi birçok güçlüklerine sabrederler; onlar bunların hiç birisinden herhangi bir acı duymaz ve bu yolculuğun masrafını zarar ve ziyan olarak kabul etmezler. Onlar için kendilerini konaklarına yaklaştıracak şeyden daha sevimli bir şey yoktur.

Dünyaya aldanan kimseler ise verimli, nimeti bol, mâmur bir konaktan, kıtlık ve kupkuru bir yere göç ettirilen topluluğa benzerler. Onlara, önce bulundukları yerden ayrılmak ve ansızın öyle bir yere gelmekten daha korkunç ve kötü bir şey olamaz.

Ben seni çeşitli bilgisizliklerden dolayı, kendini alim bilmemen için daha önceden kınadım ki, bildiğin bir şeyle karşılaştığında onu büyük saymayasın. Çünkü alim bir kimse bildiğini, bilmedikleri şeyler karşısında pek az görür. Bu yüzden kendisini cahil bilip, neticede ilim tahsil etmede daha çok çaba gösterir;

daima onu ister, ona ilgi duyar, onu arar durur. İlim ehlinin karşısında mütevazı olup ona yönelir. Susmaya sarılıp, hata yapmaktan çekinir, ondan utanır. Bilmediği bir meseleyle karşılaştığında

da onu inkâr etmez; çünkü önceden nefsi kendi cehaletine ikrar etmiştir.

Cahil kimseyle bütün cehaletiyle birlikte kendisini alim sayar; reyini yeterli görür; daima alimlerden uzaklaşır; onları ayıplayıp durur; onunla muhalefet edenleri, hata ettin diyerek dışlar; bilmediği her şeyi sapıklık sayar; bilmediği bir meseleyle karşılaştığında onu inkâr ve tekzip eder; cehaleti yüzünden:

Ben onu böyle bilmiyorum, böyle olduğuna inanmıyorum, böyle olduğunu sanmıyorum, bu söz de nereden çıktı? der durur. (Bu sözlerle onun batıl olduğunu söylemek ister.) Bütün bunlar kendi görüşüne (yersiz olarak) itimat ettiğinden ve kendi cehaletini pek az tanıdığından ileri gelir. Böylece, bilmediği konularda yanılgıya düştüğü için, sürekli cahilliklerle başbaşa kalır ve (yeni) cahillikler arar; hakkı inkâr edip, cehalet içinde şaşırıp kalır; ilim talep etmekten böbürlenerek kaçınır.

Ey oğlum, vasiyetimi iyice anla ve nefsin, kendinle başkaları arasında bir tartı (ölçü) haline getir; kendin için sevdiğin, dilediğin şeyi başkaları için de sev, dile; kendin için istemediğin şeyi onlar için de isteme. Nasıl zulme uğramayı istemezsen, sen de kimseye zulmetme.

Nasıl sana iyilik yapılmasını istiyorsan, sen de iyilik et. Başkasında çirkin bulduğun şeyi kendin için de çirkin bul. Diğerlerine davrandığın gibi onların da sana davranmasına razı ol. Bilmediğin şeyi söyleme; hatta bildiğin şeylerin de hepsini açığa vurma. Sana söylenmesini istemediğin şeyi, sen de başkalarına söyleme. Bil ki, kendini beğenmek, hakka ters düştüğü gibi aynı zamanda akılların da afetidir. Doğru yola hidayet edildin mi, Rabbine karşı daha da fazla eğil, huşu et.

Bil ki, önünde uzak mı uzak, çetin mi çetin, korkunç mu korkunç bir yol var; o yol için hazırlıklı olmaktan başka çaren yok. Gücün yettiği kadar azık al ve sırtındaki yükünü hafiflet. Gücünün üstünde olan yükü yüklenme. Yüklenirsen sana ağırlık verir, vebal getirir. Senin azığının yüklenecek ve muhtaç

olduğunda sana geri verecek yoksul birisini buldun mu bunu ganimet bil. Durumun iyiye sende borç isteyen bir kimseyi ganimet bil; ödeme vaktini de darlığa düştüğün zamana bırak.

Bil ki, önünde sarp bir geçit var; istesen de istemesen de o geçitten ya cennete doğru gideceksin ya da cehennemi boylayacaksın. Bu geçitte yükü hafif olanın hali, yükü ağır olandan

çok daha iyidir; öyleyse konmadan önce kendine konak hazırla.

(1)- Zariyat/49

(2)- Bu, sözkonusu hutbenin bir bölümüdür.

.(3)- Nehc-ül Belağ'da: "öğrenilmesi hakka uygun olmayan" şeklinde geçer